

Utbildningsförvaltningen
Tjänsteskrivelse till Utbildningsnämnden

Datum:
2021-05-12

Diarienummer:
UBN-2021-02131

Handläggare:
Erik Ojala

Särskilda undervisningsgrupper i grundskolan

Förslag till beslut

Utbildningsnämnden beslutar

1. **att** godkänna införande av särskilda undervisningsgrupper på områdesnivå i syfte att underlätta att elever får särskilt stöd enligt behov.

Ärendet

I nämndens verksamhetsplan för 2021 ges förvaltningen i uppdrag att utreda finansieringsmodell för särskilda undervisningsgrupper på övergripande och områdesnivå samt undersöka behov av och möjligheter att skapa grupper på områdesnivå.

Utbildningsförvaltningen har delat upp uppdraget i två delar. I detta ärende redovisas den del som avser behov av och möjligheter att skapa grupper på områdesnivå. Den delen som avser finansieringsmodell kommer att redovisas under hösten 2021.

Beredning

Ärendet har beretts i utbildningsförvaltningen. Förslaget har inga konsekvenser sett ur jämställdhets- eller näringslivsperspektivet.

Konsekvenser för barn/elever

Förslaget ger rektorer i kommunal grundskola bättre möjligheter att möta elevers behov av stöd.

Föredragning

Utbildningsförvaltningen föreslår att organisation för särskilt stöd kompletteras med platser i särskilda undervisningsgrupper på områdesnivå. Sådana områdesvisa särskilda undervisningsplatser anordnas vid fyra grundskolor för elever vars behov av stöd har svårt att tillgodoses på hemskolan. Hemskolans rektor har fortfarande ansvaret över eleven.

Förslaget innebär att det skapas grupper på en nivå mellan de lokala undervisningsgrupperna på enskilda skolor och de centrala undervisningsgrupperna (resursenheter) för att ge rektorer i kommunal grundskola bättre möjligheter att möta elevers behov av stöd.

Förslaget utvecklas i bilaga 1.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget kommer att genomföras inom ordinarie budgetram för kommunal grundskola.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad den 12 maj 2021.
- Bilaga 1, Särskilda undervisningsgrupper på områdesnivå inom grundskolan.

Utbildningsförvaltningen

Susana Olsson Casas
Utbildningsdirektör

Utbildningsförvaltningen
Rapport

Datum:
2021-05-12

Diarienummer: UBN-2021-02131

Handläggare:
Erik Ojala, Barbara Kowalska

Särskilda undervisningsgrupper på områdesnivå inom grundskolan

Uppdraget

Uppdraget är att inom ramen för befintlig ersättning hos kommunal huvudman undersöka behov av och möjlighet att skapa särskilda undervisningsgrupper på områdesnivå inom grundskolan. Uppdraget är en fortsättning på det påbörjade arbete som redovisades i nämnden december 2020.

De frågor som belyses är:

- Vilka undervisningsgrupper som bör tillskapas på områdesnivå och var dessa bör placeras.
- Former för placering i de aktuella grupperna.
- Modell för finansiering inom kommunal grundskola som ger balans mellan central finansiering och hemskolans kostnad både för områdesgrupper och resursenheter
- Samarbete med socialtjänsten kopplat till samhällsplacerade elever.

Senare i höst ska en utredning av en finansieringsmodell för barn i särskild undervisningsgrupp eller resursskola presenteras, som innefattar såväl de kommunala som fristående grundskolorna. Den utredningen kommer att behandla om det bör göras förändringar i ersättningssystemet till både kommunal och fristående verksamhet.

Bakgrund

Som framgår av redovisningen i december finns ett behov av platser i särskilda undervisningsgrupper. Behovet varierar över tid och förutsätter en flexibel organisation. Platser behövs för att kunna möta fler elevers behov av särskilt stöd på rätt sätt samtidigt som det uppnås en hållbar ekonomi och en balans mellan gemensam finansiering och hemskolans kostnad. Särskilt viktigt är att titta närmare på en nivå mellan lokal särskild undervisningsgrupp på enskild skola och platser i central kommunövergripande särskild undervisningsgrupp (även kallade resursenheter).

I dagsläget finns sex centrala undervisningsgrupper inom den kommunala grundskolan. Hemskolans kostnad för att placera elever här är relativt stor samtidigt som det finns lediga platser. Utbildningsförvaltningen har undersökt om skolor som är intresserade ska kunna erbjuda platser på områdesnivå (nivå 4 nedan), som ett sätt att

tillgodo se fler barns behov av särskilt stöd för elever som har svårt att få det på grund av hemskolans förutsättningar.

Redovisningen grundar sig på gällande lagstiftning om särskilt stöd, bland annat följande lagrum:

Rektor beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. (2 kap. 10 § skollagen)

Om det ...framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller, och inte annat följer av 7 §, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. ... (3 kap. 5 § skollagen)

Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. ... (3 kap. 7 § skollagen)

Särskilt stöd får ges i stället för den undervisning eleven annars skulle ha deltagit i eller som komplement till denna. Det särskilda stödet ska ges inom den elevgrupp som eleven tillhör om inte annat följer av denna lag eller annan författning. (3 kap. 8 § skollagen)

Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas.

Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn. Rektorn får inte överlåta sin beslutanderätt till någon annan om beslutet innebär att särskilt stöd ska ges

1. i en annan elevgrupp eller enskilt enligt 11 §,

.....

(3 kap. 9 § skollagen)

Om det finns särskilda skäl, får ett beslut enligt 9 § för en elev i grundskolan eller grundsärskolan innebära att särskilt stöd ska ges enskilt eller i en annan undervisningsgrupp (särskild undervisningsgrupp) än den som eleven normalt hör till. (3 kap. 11 § skollagen)

Förslag om stöd i en ytterligare nivå

Utbildningsförvaltningen föreslår att dagens organisation för särskilt stöd kompletteras med platser i särskilda undervisningsgrupper på områdesnivå. Nedan redovisas de olika nivåerna av stöd inklusive nivå 4 som är den föreslagna nya nivån som inte finns idag.

- Nivå 1 - Stödorganisation på samtliga skolor. Läraren ger ledning och stimulans inom ramen för ordinarie undervisning. Anpassningar inom ramen för klassrumsundervisning.
- Nivå 2 - Förstärkt form av extra anpassningar på samtliga skolor. Det kan handla om särskilda hjälpmedel för den enskilda eleven eller att organisera för olika sorters lokala flexibla undervisningsgrupper.

- Nivå 3 – När den ordinarie stödorganisationen och extra anpassningar i den ordinarie undervisningen inte räcker för att möta en elevs behov ska skolan utreda behoven. Om utredningen visar att eleven har behov av särskilt stöd ska rektor fatta beslut om att upprätta ett åtgärdsprogram. Exempel på åtgärder inom ramen för det särskilda stödet är enskild undervisning, anpassad studiegång eller placering i en särskild undervisningsgrupp. Cirka hälften av skolorna har idag lokala särskilda undervisningsgrupper på sin skola.
- **Förslag Nivå 4** – Om elev har behov som inte kan tillgodoses inom den egna skolan kan bedömning göras att eleven har behov av placering i en särskild undervisningsgrupp på nivå 4. Nivå 4-grupper etableras vid skolor som idag har en väl fungerande organisation för särskilt stöd och kan möta specifika behov hos elever. Elever som blir placerade i nivå 4 grupper behåller sin tillhörighet till hemskolan men har en placering i en särskild undervisningsgrupp på en värdskola.

Genom att inrätta platser i särskilda undervisningsgrupper på nivå 4 blir denna form av särskilt stöd tillgängligt för alla skolor.

Nivå 5 - Särskilt stöd på nivå 5 ges normalt i centrala särskilda undervisningsgrupper (även kallade resursenheter). Det finns idag sex sådana undervisningsgrupper med cirka 120 platser i den kommunala grundskolan och de tar emot elever med ett omfattande behov av särskilt stöd som inte lämpar sig att ges på en vanlig skola. Resursenheten är inte en egen skola utan hemskolans rektor behåller ansvaret över eleven. En organisation finns för att upprätthålla ett nära samarbete mellan hemskolan och resursenheten så att placeringen blir en effektiv insats för eleven.

Både platserna på nivå 4 och på nivå 5 ställs till förfogande för hela grundskolan och placeringar görs av en särskild placeringsgrupp. Regelverket för skolval gör att eleven behåller sin skolplacering på hemskolan så länge eleven inte byter skola. Elev/vårdnadshavare som så önskar har möjlighet att ansöka om byte till placering på värdskolan och den prövas i så fall inom ramen för regelverket för byte.

En elevs placering i särskild undervisningsgrupp ska enligt lagstiftningen ses som en tillfällig lösning där målsättningen alltid är att eleven ska återgå till ordinarie klass eller särskild undervisningsgrupp vid hemskolan för att motverka att eleven hamnar i ett långvarigt utanförskap. Platserna på nivå 4 kan också fungera som utslussningsgrupp från nivå 5 om hemskolan av någon anledning inte har en lämplig grupp för en elev att återvända till.

I ett fortsatt arbete kommer grundskolan att se över möjligheten till ett samutnyttjande av resurser mellan nivå 5 och nivå 4. Inte minst på nivå 5 finns kompetens som går att nyttja för kompetenshöjande insatser på flera nivåer.

Skolor med områdesvis särskild undervisningsgrupp

Grundskoleavdelningen har undersökt vilka skolor som kan vara intresserade av att erbjuda platser i en områdesvis särskild undervisningsgrupp och som samtidigt har en väl fungerande organisation för särskilt stöd som skulle kunna möta specifika behov hos elever. De skolor som har anmält intresse är Gåvsta skola (årskurs 1–4), Palmbladsskolan (årskurs 6–9), Björklinge skola (årskurs 1–6) och Johannesbäcksskolan (årskurs 1–6).

Placering och kvalitetssäkring

I utbildningsförvaltningen finns idag en placeringsgrupp som arbetar med att placering av elever vid centrala särskilda undervisningsgrupper. Placeringsgruppen kommer att få ett utökat uppdrag som innebär att den även ska hantera ansökan och placering vid områdesvisa särskilda undervisningsgrupper.

Placeringsgruppen kommer att, utifrån elevens beskrivna behov i ansökan från hemskolans rektor, avgöra om eleven ska erbjudas en områdesvis särskild undervisningsplats (nivå 4) eller vid en central undervisningsgrupp (nivå 5). Rektor på hemskolan fattar sedan beslut om placering efter att de erbjudits lämplig plats.

Placeringsgruppen består av specialpedagog, psykolog, logoped samt en verksamhetsutvecklare i avdelningen för barn- och elevhälsa.

Placeringsgruppens arbete kommer att samordnas med en starkare kvalitetssäkring av skolors arbete med särskilt stöd och stötta rektorer i att organisera det särskilda stödet. Grundskolans ledning arbetar bland annat övergripande med att samordna resurser och kompetens inom de centrala grupperna nivå 4 och 5 samt hjälpa till vid start av grupper på nivå 3 och 4. I denna funktion kommer att utvecklas ett samarbete med avdelningen för barn- och elevhälsa samt socialtjänsten vad gäller mottagande av samhällsplacerade elever.

Modell för finansiering inom kommunal grundskola

Rektors kostnad för platser på nivå 4 föreslås bli lägre än för platser på nivå 5. Den centrala finansieringen, värdskolans kostnader och hemskolans kostnader balanseras så att värdskolan som erbjuder platser på nivå 4 inte ska gå med förlust på verksamheten. Det skapas på så sätt en positiv drivkraft att öppna platser på nivå 4 som möter efterfrågan.

Hemskolan betalar värdskolans hela kostnad för platsen. Platsen blir billigare än platserna på nivå 5 tack vare samordningen med den ordinarie skolverksamheten och att det blir möjligt att ha en större elevgrupp. Värdskolan får ersättning för tomma platser genom en gemensam finansiering. De tomma platserna står till grundskolans förfogande och möjliggör placeringar löpande under året. För att skapa kostnadseffektiva resursgrupper som samtidigt möter elevernas behov på nivå 5 kommer en del organisatoriska förändringar att vara nödvändiga. Ett sådant arbete är påbörjat tillsammans med enhetscheferna vid dessa undervisningsgrupper. För vissa grupper innebär det att man behöver utöka antalet platser och få en mer blandad elevsammansättning.

Kostnaden för en plats på nivå 5 kommer att delas så att hemskolan betalar ca 70 (80) procent och den gemensamma finansieringen uppgår till ca 30 (20) procent. Siffran inom parentes avser dagens siffror.

En omställningsprocess kommer att ske under läsåret 21/22.